

DOSLOV

od Asociace klinických logopedů
České republiky

Vývojová dysfázie (dále jen VD), je ve světě známá jako Developmental Language Disorder (DLD), tedy vývojová porucha jazyka. Patří mezi neurovývojové poruchy. Znamená to, že jde o nemoc, která je geneticky podmíněná a jsou narušeny některé funkce a struktury v mozku. Míru projevů VD mohou určovat vlivy z prostředí, např. obtíže kolem těhotenství či porodu, vážné onemocnění v dětství (febrilní křeče, záněty, epilepsie atd.), životní a výchovný styl, ale také temperament člověka, jeho inteligence atd. Pokud máme VD, máme ji na celý život.

Základní obtíží lidí s VD je, že hůře rozumí a obtížně se vyjadřují, tedy nesprávně používají mateřský, český jazyk. S trochou eufemismu by se lidé s VD dali přirovnat k cizincům. Rádi by si povídali s ostatními, sbližovali se, sdíleli, ale čeština je pro ně těžká... Někteří jsou svým založením bojovníci s dobrým potenciálem a mají skvělé rodinné zázemí, a tak to nakonec vcelku zvládnou, do dospělosti jim zůstane pár drobností, např. záměny písmen b/d nebo obtíže ve vybavování si slov, chyby ve stavbě vět apod.

Jiní to mají těžší. Mohou mít k VD další přidružená onemocnění a prostředí není tak podpůrné. Ti se pak s nástrahami světa vypořádávají hůř. Mají většinou veliké obtíže zvládnout školní dovednosti a mohou pak mít i těžkosti uplatnit se v běžné společnosti.

Protože se lidem s VD nedaří mluvit s ostatními tak, jak by si přáli, jsou často frustrovaní a smutní. Mají tendenci se podceňovat a někteří se dokonce raději izolují. Mnoho lidí v VD v adolescentním a dospělém věku hledá jakékoliv úlevy, aby zmírnili všudypřítomné napětí a stres. Někdy je to sport, častěji bohužel návykové látky nebo PC hry. Emočně-sociální deficity jsou navíc umocněny tím, že se klade důraz na to, co jim nejde, a přehlíží se a nepodporuje se to, v čem jsou dobří.

Uvádí se, že v populaci je nyní kolem 7 % lidí s VD. Až 80 % z nich má specifické poruchy učení jako jsou dyslexie, dysgrafie či dysortografie. Další souběžná či přidružená onemocnění jsou ADHD, porucha

výslovnosti, vývojová dyspraxie, poruchy autistického spektra, selektivní mutismus, vývojová porucha plynulosti řeči (kóktavost) ale také zvýšená citlivost (hypersenzitivita) a obtíže ve smyslovém zpracování (senzorická integrace).

K VD se pojí sedm základních symptomů:

1. Obtíže v sémantice

To znamená, že nám tito lidé špatně rozumí. Největší starosti jim dělají většinou abstraktní pojmy, jako jsou např. předložky, opaky či přídavná jména. Špatně také rozumí větám a celému kontextu sdělení. Proto mohou neadekvátně reagovat na mezilidskou situaci. Nejvýrazněji se to projeví s nástupem do školy, kdy je hojně užíváno delší ústní zadávání pokynů a děti s VD plní chybně instrukce, zadání, úkoly, a mají tedy ve škole výraznější obtíže. Ty se mohou zhoršit buď neznalostí problematiky VD ze strany učitelů a dalších zaměstnanců školy, nebo nepoznanou VD, kdy nároky při vzdělávání nejsou

nijak upraveny. Ti, kteří mají těžkou poruchu rozumění, mohou na veřejnost dokonce působit jako autisti. Nejčastěji dochází k nesprávné diagnostice v raném věku. Je to proto, že obě nemoci mají podobný genetický základ a postupným vývojem se ukáže, kterým směrem se vývoj mozku vydá;

2. Obtíže v lexiku

Lidé s VD se hůře učí nová slova, ještě těžší je ale si slovo tzv. vybavit, vzpomenou si na něj. Říká se tomu dysnómie. Dané slovo je schované v mozku ve *škatulce* a ne a ne je najít. Proto se stává, že místo chtěného slova řeknou slovo z podobné oblasti, nebo podobně znějící. Někdy místo toho vymyslí radši úplně nové, neexistující slovo;

3. Obtíže v syntaxi

Lidé s VD mají obtíže se skladbou věty. Vynechávají nebo přehazují větné členy, tím se mění význam touženého sdělení. Chybně skloňují a časují. Obtíže

jim dělá ale také množné číslo, stupňování, přechylování, užití zvratných zájmen, životnosti. S tím se pojí i obtíže v tvorbě minulého a budoucího času, podmínek apod.;

4. Obtíže v diskurzu

Tato oblast se váže na výše zmíněné. Znamená to, že je limitována schopnost převyprávět zážitky/potřebu/příběh, pochopit pointu příběhu a argumentace;

5. Obtíže v pragmaticce

Jde o obtíže správně užít jazyk v sociálním kontextu, tedy v kontaktu s druhými. Tato oblast je významněji oslabena u lidí, kteří mají těžkou poruchu rozumění;

6. Obtíže ve fonologii

Lidé s vývojovou poruchou jazyka často komolí slova, neřeknou všechny slabiky ve slově nebo zaměňují hlásky. Záměny jsou specifické, to znamená, že

jsou vždy stejné, např. K je vždy T. Tato obtíž je pro ostatní nejvíce zachytitelná, a proto se stává, že děti s lehčí VD jsou zaměňovány za ty s poruchou artikulace. Potíž je v tom, že za nesprávné užití hlásek může mozek, ne mluvidla. Nejde tedy o poruchu výslovnosti, motorická cvičení se svaly jazyka proto v tomto případě nepomohou;

7. Obtíže v krátkodobé verbální paměti

Oslabená je pracovní paměť, ta, kterou potřebujeme okamžitě, prvních pár sekund. Nejvýrazněji se to ukazuje ve školském prostředí, kdy učitel zadá lehkou instrukci: „*Najděte v sešitu stranu 3 a na ní zakroužkujte všechny hrušky.*“ Člověk s VD si zapamatuje, že má něco udělat se sešitem a s hruškami, ale už si nepamatuje, na které straně že jde o všechny hrušky a že je má navíc zakroužkovat. Přitom není hloupý a zvládl by to, jen to zadání je potřeba zopakovat, vizualizovat nebo spojit s pohybem.

Úplně nejhorší na VD je, že je ve většině případů tak trochu skrytá, tedy snadno přehlédnutelná. Důsledky nepoznané VD jsou pro daného člověka vcelku zásadní. Dochází k chybným předpokladům, že např. je dítě líné, rodina se nestará, že jde jen o poruchu výslovnosti apod. Ale právě rozumění a správné užití českého jazyka je základním předpokladem kvalitních mezilidských vztahů a pro akademickou úspěšnost, tedy pro celkovou kvalitu našeho života. Lidé s VD často zažívají posměch, nepochopení, dokonce i šikanu a jsou velmi snadno zneužitelní. Bohužel nepochopení zažívají občas i jejich rodiče. Protože jsou lidé s VD většinou chytrí a touží po lidském sdílení, z kterého plynou přátelské a citové vztahy a blízkost, je pro ně společenské odmítnutí velmi bolestné. Lidé s VD jsou často citliví, empatičtí, soucitní a velmi kreativní. V dostatečně dobrém prostředí a zájmu se nakonec se všemi obtížemi VD vyrovnají tak, že je přijmou a naučí se s nimi žít. Někdy až natolik, že si v dospělosti ani neuvědomují, že VD mají.

Kniha *Jak to vidí Wilda* je sice pohádkový příběh, ale spíš by se dalo říct, že autorka pohádkovým jazykem báječně, trefně a srozumitelně vysvětluje, co to vývojová dysfázie, tedy DLD (vývojová porucha jazyka), je. Autorce patří respekt a dík za to, jakou formou přibližuje život dítěte s VD čtenářům. Její kniha je v České republice unikát.

Za Asociaci klinických logopedů

Barbora Richtrová, předseda AKL ČR

HLAVNÍ SPONZOR KNIHY

Asociace klinických logopedů –
sdužení odborníků z oblasti logopedie

www.klinickalogopedie.cz